

Z kolei, w związku z tym, analizuje się w prasie i czasopiśmie stan wiedzy w społeczeństwie zachodniemieckim o minionej wojnie. Zapadają wówczas decyzje w sprawie podjęcia środków wychowawczych oraz w zakresie nauczania historii w szkołach. Wiemy już, że w decyzjach tych brak konsekwencji.

Rzucane od lat kamienie prowokacji antysemitki i neohitlerowskich powodują lawiny wzburzenia, protestów oraz różnych projektów. Coś z tego zostaje w trwałej pamięci społeczeństwa Niemiec zachodnich. Bez zupełnego jego uświadomienia o rozmiarach zbrodni hitlerowskich oraz śladów, jakie pozostały w związku z tym w psychice narodu, nie ma możliwości podjęcia wielkiej akcji wychowawczej. Ostatnie lata stworzyły aż nadto okazji, aby naród niemiecki poznał upiorne dziedzictwo hitlerizmu. Wierzyć należy, że w Niemczech zachodnich znajdują się światli ludzie, którzy podejmą zdecydowaną walkę z antysemityzmem i neohitleryzmem.

Edward Serwański

KONFERENCJE KULTURALNE W NRD

Konferencja wydawnicza w NRD

Trzy dni, od 11 do 13 lutego 1960 r., toczyły się w Ratuszu w Lipsku narady wydawców NRD¹. Ustalono zadania wynikające z realizacji planu 7-letniego. Referat programowy wygłosił Erich Wendt, pierwszy zastępca ministra kultury NRD.

Sprecyzował on konkretne zadania stojące przed NRD-owskim ruchem wydawniczym na okres najbliższy i perspektywy realizowania ogólnych planów państwowych NRD.

W krótkich słowach prelegent zwrócił uwagę na fakt, że w przeciwieństwie do Niemieckiej Republiki Federalnej, w NRD nie wydano po 1945 r. ani jednej pozycji, której by można zarzucić demoralizowanie młodzieży, głoszenie haseł militarystycznych czy rasistowskich.

Ogólny nakład książek w NRD wynosi już prawie 90 mln egzemplarzy rocznie. Plan 7-letni przewiduje zwiększenie produkcji wydawniczej o 70%. Najważniejszym problemem omawianym na konferencji było zagadnienie jakości mających się ukazywać pozycji. Erich Wendt określił to jednym zdaniem: mają to być książki, które we wszystkich dziedzinach stanowią będą czynnikiem pomocniczym w realizowaniu planu 7-letniego.

Organizacja pracy wydawnictw powinna ulec reformie. Produktywność pracy musi do 1965 r. wzrosnąć o 85%. Najnowsze zdobycze nauki i techniki muszą docierać do jak najszerszych kręgów ludności. Brak jeszcze dostatecznej ilości literatury fachowej, potrzebnej naukowcom, technikom, bibliotekom różnych instytucji i szkół wyższych.

Przed wydawnictwami staje konieczność przeanalizowania dotychczasowej działalności, wyeliminowania pozycji przestarzałych i zastąpienia ich nowymi. NRD może poszczycić się bogatą literaturą z zakresu matematyki o wysokim naukowym poziomie. Największe zasługi ma w tej dziedzinie Niemieckie Wydawnictwo Naukowe, które śledząc najnowsze publikacje radzieckie, wydaje najlepsze z nich w języku niemieckim. Większe braki pod tym względem można by zanotować w takich

¹ Willi Köhler, Welche Bücher müssen wir verlegen? Die Konferenz des Verlagswesens der DDR und ihre Ergebnisse. „Neues Deutschland“, 23 II 1960.

dziedzinach, jak fizyka, chemia, biologia. Realizacja planu 7-letniego stawia jednak właśnie przed tymi gałęziami nauk bardzo ważne zadania. Literaturę służącą do podnoszenia kwalifikacji i wykształcenia ogólnego mas pracujących stanowi biblioteczka politechniczna, którą w najbliższym czasie dostarczy do księgarni wydawnictwo *Fachbuchverlag*.

Podobne zadania realizuje również wydawnictwo *Tribüne*, które do nowych dotychczasowych pozycji z zakresu beletrystyki doda pozycje popularyzujące nowatorstwo produkcji. Literatura popularnonaukowa ma podnosić ogólny poziom wykształcenia i popularyzować wiadomości naukowe oparte na materializmie dialektycznym. Ciekawa forma, pasjonująca treść — oto jej najważniejsze cechy.

Wydawanie skryptów do nauki języków obcych oraz przewodników o charakterze informacyjnym, to są również dwie dziedziny, na które kładzie się szczególnie nacisk.

W związku z powyższymi postulatami ulegnie zmianie system pracy wydawnictw. Wymagana jest ścisła współpraca z uniwersytetami, instytutami naukowymi i przemysłem.

Szczególne zadania stoją przed wydawnictwami literatury pięknej. Referent przypomniał wydawcom uchwały konferencji w Bitterfeld, wśród których do najważniejszych należały: udostępnienie światu pracy najlepszych utworów literatury światowej i klasyki niemieckiej, zaopatrzonych we wstępy, przedmowy i posłowie², oraz udzielanie poparcia próbom pisarskim robotników.

Wśród innych problemów na konferencji wydawców omówiono popyt na dzieła stosujące metodę realizmu socjalistycznego. Referent podkreślił, że książka Bruno Apitza pt. „Nackt unter Wölfen” rozeszła się już w 400 000 egzemplarzach, a pierwsze wydanie „Die Entscheidung” Anny Seghers w liczbie 40 000 egzemplarzy, też zostało natychmiast wyczerpane. Wybór najlepszych pozycji z tego zakresu ułatwi publikowanie ich w gazetach i czasopismach oraz dyskusje nad nimi w Związku Pisarzy Niemieckich i Niemieckiej Akademii Twórczości Artystycznej (*Deutsche Akademie der Künste*).

W dyskusji omówiono nowe formy pracy zespołowej w wydawnictwach, rolę organizacji partyjnych w realizowaniu ich zadań. Żądania i życzenia świata pracy przedstawił konferencji Günther Glante, robotnik z kombinatu elektrochemicznego w Bitterfeld. Wskazał on na konieczność współpracy między lektorami wydawnictw popularnonaukowych a docentami akademii przyfabrycznych i domagał się zwiększenia propagandy literatury przez ściślejszą współpracę z wydziałami kultury związków zawodowych.

Druga konferencja kulturalna w NRD

I konferencja kulturalna, urządzona w r. 1957, zapoczątkowała przemiany w życiu kulturalnym NRD, które znalazły swoją realizację w wielkich imprezach o charakterze masowym. Zorganizowano trwające całymi tygodniami festiwale, np. uroczystości haendrowskie, szyllerowskie, festiwale robotnicze czy imprezy kulturalne o charakterze międzynarodowym takie, jak uroczystości przyjaźni w okresie „Tygodnia Bałtyku”.

Konferencja w Bitterfeld (1959 r.) i żywy oddźwięk, który jej uchwały wy-

² Szczególne zasługi pionierskiej pracy w tej dziedzinie ma już Weimarskie Wydawnictwo Narodowe, por. Willi Köhler, j. w.

wolały, były dalszym krokiem naprzód w kierunku podniesienia poziomu wykształcenia i kultury społeczeństwa NRD³.

II konferencję, poświęconą sprawom kultury, która odbyła się w dniach od 27 do 29 kwietnia, poprzedzały liczne obrady przygotowawcze. Obok wspomnianej już konferencji wydawniczej urządzono podobne we wszystkich innych dziedzinach życia kulturalnego⁴.

II konferencja zorganizowana wspólnie przez Komitet Centralny Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności (SED), Ministerstwo Kultury i Niemieckie Stowarzyszenie Upowszechnienia Kultury (*Kulturbund zur demokratischen Erneuerung Deutschlands*) miała za zadanie zbadać obecny stan rozwoju niemieckiej socjalistycznej kultury narodowej i uchwalić środki zmierzające do zapewnienia szybkiego wprowadzenia w życie uchwał, dawniej już powziętych w ramach planu siedmioletniego⁵.

Jak podaje „Neues Deutschland” z dn. 21 II 1960 w klubie działaczy kulturalnych im. Johanna R. Bechera odbyło się posiedzenie robocze, na którym kierownik komisji do spraw kultury prof. A. Kurella powiadomił zebranych, że przedmiotem dyskusji na konferencji będą cztery następujące kompleksy zagadnień:

1. Konferencja podkreśli znaczenie kultury dla rozwiązania problemu narodowego narodu niemieckiego.
2. Zadaniem konferencji będzie wskazanie dróg prowadzących do mobilizacji mas pracujących do działalności twórczej.
3. Konferencja przyczyni się do przyspieszenia procesu przewyciężenia obcości między artystami a narodem.
4. Konferencja wskaże drogi harmonijnego rozwoju jednostki w społeczeństwie socjalistycznym.

W marcu br. gazety i czasopisma NRD-owskie opublikowały tezy, mające stanowić podstawę do dyskusji na konferencji⁶, a reasumujące uchwały konferencji kulturalnej SED w r. 1957, uchwały V zjazdu SED w 1958 r., uchwały konferencji w Bitterfeld 1959 roku oraz zasadnicze punkty przemówienia Waltera Ulbrichta z okazji uchwalenia w r. 1959 planu 7-letniego.

II konferencję kulturalną poprzedził szereg konferencji okręgowych oraz narad, na których omawiano problemy mające być podstawą dyskusji. *Kulturbund* zorganizował 1 800 zebrań dyskusyjnych. Na łamach dzienników i tygodników publikowano również poszczególne wypowiedzi.

26 kwietnia 1960 r. w Berlin-Lichtenberg rozpoczęły się właściwe obrady.

³ Por. T. Piotrowiak, O rozwoju teatru socjalistycznego w NRD. „Przegląd Zachodni” 3/1959.

⁴ Por. „Problemy szkolnictwa wyższego omówione na posiedzeniu Rady Ministrów NRD”. „Neues Deutschland”, 30 I 1960. — Zadania literaturoznawstwa omawia artykuł Hansa K o c h a, zob. „Einheit” 1/60. — Perspektywy pracy teatrów omówiono na konferencji, która odbyła się w dniach 22—24 I 1960 w Berlinie. Referat na temat „Teatr w planie 7-letnim”, wygłoszony przez zastępcę ministra kultury Hansa Pischnera, w streszczeniu zamieszcza „Neues Deutschland”, 23 I 1960. — „Neues Deutschland” w nrze z dn. 26 II 1960 publikuje sprawozdanie z konferencji prasowej w studio filmów fabularnych „Defy”, na której podano do wiadomości plan produkcyjny wytwórni na rok bieżący. — IV Kongres Związku Plastyków Niemieckich omawia Eberhard Bartke w „Einheit”, nr 1/60, a „Sonntag”, nr 15/60, omawia konferencję kompozytorów i muzykologów NRD-owskich, toczącą się w dniach od 8—10 IV 1960.

⁵ Por. Dr. Carl Friedrich Wi ese, Na drodze do podniesienia kultury narodowej. „Demokratyczne Niemcy”, 6/1960. Wyd. Ambasady NRD w Warszawie.

⁶ Zob. „Neues Deutschland” z 11 III 1960. — „Sonntag”. Sonderbeilage zu Heft 11 z 13 III 1960.

Główny referat wygłosił prof. Alfred Kurella, przewodniczący Komisji do Spraw Kultury przy Biurze Politycznym SED. Ponad 1200 delegatów, reprezentantów różnych grup społecznych, wysłuchawszy referatu wzięło żywy udział w dyskusji wykazując przy tym głęboką znajomość zagadnienia⁷.

Kulminacyjnym punktem tej konferencji było przemówienie w toku dyskusji pierwszego sekretarza KC SED Waltera Ulbrichta, który podkreślił przede wszystkim ogólnonarodowe znaczenie rewolucji kulturalnej dokonującej się w NRD. W jej wyniku powstaje kultura głęboko antyfaszystowska i demokratyczna, będąca najwyższą formą dążenia do pokoju, skierowana przeciwko barbarzyńskim planom wojennym⁸. W drugim dniu obrad pierwszy zabrał głos minister kultury NRD Aleksander Abusch. Charakteryzując podstawowe tendencje rozwoju kultury w NRD w okresie powojennym, przeciwstawił je procesom zachodzącym w dziedzinie kultury w Niemczech zachodnich, podkreślając rolę, jaką odgrywają tam późnomieszkańscy filozofowie, jak Romano Guardini i Karl Jaspers. Zdaniem Aleksandra Abuscha, filozofów tych tylko jeden krok dzieli od ideologii wojny atomowej, propagowanej przez Schlamma⁹. W dalszym ciągu przemówienia minister Abusch wskazał dwa główne zadania w dziedzinie pracy kulturalnej. Pierwsze zadanie polegać ma na usprawnieniu kierownictwa organów państwowych masową pracą kulturalną i oświatową, przezwyciężeniu konserwatywnych wyobrażeń i metod pracy. Drugim zadaniem winno być podjęcie starań o jak najwyższy poziom twórczości literackiej i artystycznej.

Minister Abusch poinformował zebranych, że na podstawie wyników konferencji Ministerstwo Kultury opracuje wkrótce plan roboczy w zakresie pracy kulturalnej, obejmujący okres do r. 1965. Zamierza się również opracować główne zarysy planu rozwoju kultury do r. 1975.

Konferencja zaaprobowała w toku swych obrad List Otwarty *Kulturbundu* do ludności w Niemczech zachodnich, w którym się podkreśla, że tylko we wspólnej walce wszystkich Niemców przeciwko polityce zbrojeń Adenauera można obronić humanistyczną kulturę niemiecką¹⁰.

Uchwały II konferencji kulturalnej w NRD ukazały się w prasie dopiero w lipcu 1960¹¹ pt. „Podstawowe zasady socjalistycznej pracy kulturalnej w planie 7-letnim”.

Uchwały te obejmują sześć zasadniczych kompleksów zagadnień. Na czoło wysuwa się więc rola kultury NRD w rozwiązaniu zasadniczych problemów ogólnonarodowych. Uchwały kongresu podkreślają szczególną rolę NRD w kontynuowaniu i kultywowaniu wszystkich humanistycznych tradycji kultury niemieckiej oraz w rozwijaniu i wychowywaniu społeczeństwa, które będzie w stanie obronić je w przeciwieństwie do społeczeństwa NRF, gdzie tylko najpozytywniejsza część narodu jest w stanie nadal je pielęgnować. Dobro narodu wymaga zacieśnienia więzów między społeczeństwem NRD a pozytywnymi siłami w NRF oraz ożywionej współpracy kulturalnej.

Bardzo ważnym dla rozwoju kultury socjalistycznej czynnikiem jest wycho-

⁷ Por. Dr. C. F. Wiese, j.w.

⁸ Por. „Berliner Zeitung” nr 113 z 29 IV 1960. — Dr. C. F. Wiese, j.w.

⁹ Por. „DDR — Heimat der deutschen Kultur”. Aus dem Diskussionsbeitrag von Alexander Abusch, Minister für Kultur. „Berliner Zeitung”, 29 IV 1960.

¹⁰ Zob. „Offener Brief des Deutschen Kulturbundes an die westdeutsche Bevölkerung”. „Neues Deutschland” nr 129 z 10 V 1960.

¹¹ Zob. „Sonntag”. Sonderbeilage zu Heft 28 vom 10 VII 1960.

wanie nowego człowieka. Ideologiczne wyrobienie nowego człowieka staje się naczelnym zadaniem każdego procesu wychowawczego, każdej działalności kulturalnej oraz wszelkiej twórczości artystycznej.

W miarę realizacji planu 7-letniego wzrosną potrzeby kulturalne obywateli NRD, tym bardziej że w r. 1965 każdy obywatel NRD powinien dysponować taką wiedzą, jaką daje ukończenie 10-klasowej szkoły ogólnokształcącej. W realizacji tego pięknego programu będą obok nauczycieli brali udział przedstawiciele innych jeszcze dziedzin życia kulturalnego, a więc literatury i sztuk pięknych, filmu, telewizji, teatru, muzyki oraz krytycy dzieł sztuki. Zgodnie z uchwałami konferencji w Bitterfeld otworzy się twórczości artystycznej mas pracujących wszystkie możliwości rozwoju nie tylko w zakresie amatorskim, ale i zawodowym. Szczególny nacisk położono na rozwijanie twórczych talentów w narodzie. Ważną rolę odegrają w tej dziedzinie domy kultury, koła i kluby robotników próbujących swoich sił w literaturze, teatrze, filmie i muzyce lub malarstwie, konkursy w celu wyłonięcia młodych talentów oraz troskliwsza opieka nad wszystkimi rodzajami twórczości ludowej.

Systematyczne podnoszenie poziomu kulturalnego społeczeństwa staje się zadaniem nie tylko szkolnictwa i różnych dziedzin życia kulturalnego, ale również wszystkich istniejących organizacji społecznych i politycznych.

Realizacja wymienionych uchwał wymaga zwiększenia kadry pracowników kultury i podniesienia poziomu ich pracy. Powstają tu więc zadania w dziedzinie dokształcania już pracującej kadry pracowników kultury oraz wykształcenia dodatkowej nowej kadry rekrutującej się przede wszystkim z szeregów klasy robotniczej. Należy rozwinąć specjalną gałąź szkolnictwa dla szkolenia kadr pracowników kultury.

Walter Ulbricht ujął w swoim referacie centralne zagadnienie nowego kierunku rozwoju kulturalnego w NRD. Powiedział m. in.:

„Chodzi o człowieka. Obchodzi to nie tylko twórców kultury, ale jest najważniejszym zagadnieniem partii, pracowników aparatu państwowego i organizacji masowych, pisarzy i innych twórców. Masy pracujące w NRD stworzyły już podstawy ustroju socjalistycznego, usunęły wyzysk kapitalistyczny, uwolniły chłopstwo i stworzyły ekonomiczne podstawy dla zwycięstwa socjalizmu; teraz wszystko inne zależy od świadomości obywatela, od tego, czy potrafi on przezwyciężyć dawne nawyki z okresu kapitalistycznego i od tego, czy mu pomożemy przezwyciężyć te nawyki. Praca nad człowiekiem, wychowanie człowieka stały się głównym zadaniem...”¹²

Teresa Piotrowiak

PROBLEMY SZKOLNICTWA ZACHODNIONIEMIECKIEGO

Zagadnienia organizacji oraz rozwoju oświaty i szkolnictwa są w Niemczech zachodnich, podobnie jak i w wielu innych krajach, od szeregu lat przedmiotem licznych dyskusji, sporów i starań. W NRF stwierdza się powszechnie, że system oświaty i szkolnictwa nie nadążył za przemianami politycznymi i społecznymi minionych 50 lat i nie dotrzymał kroku bujnemu rozwojowi nauki i techniki¹. Szczególnej wagi nabrały w ostatnich latach sprawy reformy szkolnej, a przyczyniły się do tego

¹² Zob. j. w.

¹ Por. „Rahmenplan zur Umgestaltung und Vereinheitlichung des allgemeinbildenden öffentlichen Schulwesens“. E. Klett. Verlag. Stuttgart 1959.